

вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». Одеса, 2021. № 48. С. 127–130.

3. Козак С. В. Семантика фреймів і теорія поля: корелятивні зв'язки. *Applied Linguistics-3D: Language, IT, ELT: International Scientific and Practical Conference (May 12-13, 2022)*. Zhytomyr: Zhytomyr Polytechnic State University, 2022. P. 25–27.

4. Яковлева А. М., Афонська Т. М. Сучасний тлумачний словник української мови. Харків: Торсінг Плюс, 2009. 672 с.

5. Feuchtwanger L. *Jefta und seine Tochter*. Aufbau-Verlag, 264 S.

6. Wahrig G. *Deutsches Wörterbuch mit einem Lexikon der Deutschen Sprachlehre*. Mosaik Verlag, 1966. 4358 S.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-227-2-46>

LITERARY CHARACTER AS A LANGUAGE PERSONALITY IN ARTISTIC DISCOURSE

ЛІТЕРАТУРНИЙ ПЕРСОНАЖ ЯК МОВНА ОСОБИСТІТЬ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Kosovets M. V.

*Graduate Student at the Department of
Theoretical and Applied Phonetics of the
English Language
Odesa I. I. Mechnikov National
University
Odesa, Ukraine*

Косовець М. В.

*аспірант кафедри теоретичної
та прикладної фонетики
англійської мови
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

В реальній комунікації встановити комунікативні стратегії та тактики мовця вкрай важко, проте в художньому літературному дискурсі наявні певні маркери: авторські ремарки та внутрішнє мовлення персонажів, які експлікують прагматичні наміри комунікантів, їх комунікативні інтенції, стратегії та тактики.

Художній дискурс є предметом дослідження багатьох лінгвістів, які звертаються до жанрових (О. С. Божко, 2017; А. С. Галич, 2017; Н. Кенжегараєв, 2012; І. І. Могілей, 2014; Н. Л. Самосюк, 2014; Семєнюк, 2019; гендерних (О. Л. Бессонова, 2004; Н. Д. Борисенко, 2005; Колесниченко, 2007; Н. Я. Нера, 2017), лінгвокультурних складників

дискурсу (В. Г. Бурбело, 1999, А. В. Мартакова, 2017; В. А. Маслова, 2001), мовних засобів концептуалізації та категоризації художнього дискурсу (О. Пожарицька, 2014; І. А. Сидоренко, 2018; Якушкіна, 2010), засобів вираження емоційності (Попко, 2013; Шипова, 2005, Шличкова, 2013).

Для визначення розуміння художнього дискурсу слід, перш за все, уточнити зміст поняття дискурсу, що є сьогодні доволі популярним, але по-різному трактованим. У нашому дослідженні пристаємо на точку зору І. С. Шевченко, яка описує дискурс як багатоаспектну когнітивно-комунікативно-мовну систему-гештальт, що визначається сукупністю трьох аспектів: формуванням ідей та переконань (когнітивний аспект), взаємодією комунікантів у певних соціокультурних контекстах/ситуаціях (соціопрагматичний аспект) та використанням засобів, вербальних та невербальних (мовний аспект) [4, с. 115]. Важливим при цьому є твердження про те, що дискурс має інтерактивну природу, він постає як взаємодія, спільне конструювання смислів [4, с. 117].

Осмилення науковцями кореляції поняття «дискурс» з теорією художнього висловлювання часто супроводжується спробами аналізу літературного або художнього дискурсу як окремого різновиду. Художня словесність, на думку І. Саморукової, відрізняється від інших мовленнєвих світів тим, що вона є естетичною й вільною діяльністю суб'єкта в дискурсивному просторі [9].

Художній дискурс, на думку Н. С. Голікової, вважається одним із найскладніших фрагментів загальномовного комунікативного простору, який потрібно кваліфікувати, враховуючи особливості «спілкування» адресанта з адресатами, роль першого з яких є визначальною через те, що саме автор «ініціює» виникнення й установлення відповідних контактів під час комунікативно-мовленнєвої діяльності спілкувальників [6, с. 37].

В. В. Красних потрактовує художній дискурс як «вербалізовану мисленнєво-мовленнєву діяльність письменника, сукупність процесу і результату, яка має мовну і позамовну сторони» [8, с. 194].

О. А. Семенюк розглядає художній дискурс як комунікативний акт, як сукупність мовленнєво-мисленнєвих дій комунікантів, пов'язаних із пізнанням, осмиленням і презентацією світу адресантом і осмилення його мовної картини світу реципієнтом. Саме тому метою художнього дискурсу є вплив письменника на систему цінностей, знань та переконань читача за допомогою свого твору. Отже, функціонування

художнього дискурсу неможливе поза діалектичних відносин *письменник – художній твір – читач* [10, с. 8].

Особлива увага мовознавців приділяється проблемі вивчення мовної особистості персонажів у художніх творах [5, с. 78]. Проблема мовної особистості як така вже тривалий час обговорюється в лінгвістиці, лінгводидактиці, психології, філософії, культурології, однак, єдиного погляду щодо поняття «мовна особистість» на сьогодні досі не існує. До вивчення мовної особистості зверталися американські, європейські та відчизняні дослідники (С. Я. Єрмоленко, Ю. М. Караулов, М. Кіт, О. Л. Лавриненко, Л. І. Мацько, С. Пайл, М. І. Пентилок, Л. В. Струганець, Т. К. Фіджеральд, О. М., Дж. Шотер, та ін).

Так, на думку Ю. Н. Караулова, «мовна особистість – це людина, яка наділена можливістю створювати та сприймати тексти, що вирізняються ступенем структурно-мовної складності, глибиною та точністю відображення дійсності, певною спрямованістю» [7, с. 37].

А. В. Сотніков розуміє під мовною особистістю людину, яка реалізує свій комунікативний потенціал через мову. В мовленнєвому, комунікативному та дискурсивному середовищах особистість проявляється через мову, мовні засоби що використовуються у комунікативному акті. Вони вживаються для здійснення мовленнєвого впливу та зміни свідомості адресата, і відображають не лише індивідуальні риси мовної особистості, а також особливості й закономірності, що притаманні тій чи іншій комунікативній культурі [11, с. 267].

У художньому тексті усі персонажі та їхнє мовлення є об'єктами авторського ставлення. Будь-яке висловлювання комусь належить: або наратору, або персонажу. Загальною ознакою персонажного мовлення є те, що вони за способом свого вираження є репрезентованим мовленням, тобто поданим у писемному вигляді в художньому дискурсі [3, с. 26].

Мовлення персонажа, як і його образ загалом, є у сприйнятті читача певним фактом об'єктивної дійсності, який відображається засобами особливої художньої структури. Мовленнєва діяльність персонажа, вербалізована системою текстових елементів, слугує відображенню важливих характерологічних засобів персонажів. Художній дискурс передбачає присутність у змісті та формі мовлення персонажа думок, почуттів, мовного досвіду та смаку автора [12].

Мовлення персонажів – це мовлення особистостей зображеного, віртуального світу, і воно позбавлене впливу реальної ситуації, в якій осмислюється художній текст у його цілісності [3, с. 25-26]. Спроба автора відтворити процес реальної комунікації між людьми

літературними засобами писемного мовлення є особливістю персонажного мовлення художнього твору.

Мовні особливості персонажів втілюються на різних рівнях висування: фонографічному, морфологічному, лексичному і синтаксичному. На кожному з цих рівнів мовні характеристики знаходять своє вираження та формуються у цілісний мовний образ [7].

Одним із засобів відображення художнього образу персонажа є його мовна характеристика, яка служить одним з основних джерел інформації, яку отримує читач. «Мовна характеристика» може трактуватися як «сукупність зовнішньої форми і смислового підтексту реплік, експресивних форм мови, які читач аналізує та потім зможе сформулювати власне уявлення про персонажа і його характерні риси, тим самим розкривши образ» [14]. Мовна характеристика – це образний засіб зображення персонажів твору, яке досягається завдяки індивідуальній манерою мови, її емотивною забарвленістю, стилем мовлення і вибором лексичних одиниць для вираження власних думок, умінням будувати повне висловлювання і т.д. [13]. Мовлення кожного з персонажів наділене своїми індивідуальними характеристиками, що властиві лише певному герою, і за допомогою яких автор створює мовну портретну характеристику персонажа [15].

Отже, у художньому дискурсі особистість проявляється через мову, мовні засоби, що використовуються у комунікативному акті. Мовна особистість персонажа у художньому творі це відтворення авторської ідеї та авторських цінностей, які розкриваються за допомогою наділення персонажів певними індивідуальними характеристиками. Мовні особливості персонажів знаходять своє вираження на фонографічному, морфологічному, лексичному і синтаксичному рівнях. На кожному з цих рівнів індивідуальні мовні характеристики персонажів здійснюють мовленнєвий вплив та зміни на свідомість адресата.

Література:

1. Антонов О. В. Комунікативні стилі персонажного мовлення: лінгвопрагматичний та соціолінгвістичний аспекти (на матеріалі сучасної американської драми) : дис. ... кандидата філологічних наук. Житомир, 2016. 227 с.
2. Байоль О. В. Драматургічний дискурс Теннессі Вільямса: комунікативно-когнітивний аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». К., 2008. 21 с.

3. Бехта І. Персональний дискурс у наративній структурі художнього тексту. Мова і культура». Серія «Філологія». Київ, 2002. Вип. 5. Том IV. Ч. 1. С. 22–29.

4. Бондаренко Е. В., Мартынюк А. П., Фролова И. Е., Шевченко И. С. Как нарисовать портрет птицы: методология когнитивно-коммуникативного анализа языка : кол. монография / под ред. И. С. Шевченко. Х. : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2017. 246 с.

5. Голев Н. Д. Лингвоперсонология, антропотекст, типы языковой личности (лингвоперсонемы). Университетская филология – образованию: человек в мире коммуникаций: материалы международной научно-практической конференции / под ред. А. А. Чувакина. Барнаул : Изд-во Алт. ун-та, 2005. С. 84–86.

6. Голікова Н. С. Художній дискурс П. А. Загребельного: лінгвокогнітивний і прагмастилістичний аспекти : дис. ... д-ра філологічних наук : 10.02.01 – українська мова. Дніпро, 2019. 530 с.

7. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. М. : Наука, 1987. 216 с.

8. Красных В. В. Основы психолингвистики и теории коммуникации. Лекционный курс. М. : Гнозис, 2001. 270 с.

9. Саморукова И. В. О понятии «дискурс» в теории художественного высказывания. *Вестник Самарского государственного университета. Гуманитарная серия. Литературоведение*. Самара : Изд-во СГУ, 2001. С. 97–111.

10. Семенюк І. С. Відтворення концепту ЗЛОЧИНЕЦЬ у сучасній американській художній прозі та газетній публіцистиці: лінгвокогнітивний аспект : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 256 с.

11. Сотніков А. В. Складові компоненти мовної особистості в контексті міжкультурної комунікації. *Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи*. 2012. С. 267–270.

12. Шаповал Г. С. Лінгвокультурологічна характеристика мовної особистості персонажа художнього твору (на матеріалі романів Перл Бак «Імператриця» та Павла Загребельного «Роксолана») : дис. ... кандидата філологічних наук. Одеса, 2015. 192 с.

13. Vasylijeva O. Peculiarities of Language Personality Structuring *International Electronic Scientific Journal*. 2016. No2. С. 15-16. URL: <https://pathofscience.org/index.php/ps/article/view/256>

14. Vladimirova, Ju.I. Osobnosti rechevogo povedenija personazha hudozhestvennogo proizvedenija i perevod. *Izvestia: Herzen University Journal of Humanities & Science*. 2006.

15. Semino E. A cognitive stylistic approach to mind style in narrative fiction. In *Cognitive Stylistics: Language and Cognition in Text Analysis*, ed. E. Semino and J. Culpeper. Philadelphia : John Benjamins, 2002. Pp. 95–122.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-227-2-47>

VISUAL RESOURCES IN INFORMED CONSENT TEMPLATES FOR DENTAL TREATMENT

ГРАФІЧНІ ЗАСОБИ У ФОРМАХ ІНФОРМОВАНОЇ ЗГОДИ НА СТОМАТОЛОГІЧНЕ ЛІКУВАННЯ

Kostenko V. H.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Foreign Languages, Latin and
Medical Terminology
Poltava State Medical University
Poltava, Ukraine*

Костенко В. Г.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
з латинською мовою
та медичною термінологією
Полтавський державний медичний
університет
м. Полтава, Україна*

Given the fact that professional communication is becoming more critical in social interaction worldwide than ever before, professional discourse has been recently put in the focus of richly interdisciplinary study attracting researchers in applied linguistics, discourse studies as well as sociology, psychology, marketing and information systems. Medical and healthcare discourse encompasses a ramified system of genres for different purposes within the areas of intra-professional, doctor-lay person, and inter-professional communication; these genres reflect discourse community standards and conventions in a particular socio-cultural context.

Despite the plethora of studies dedicated to various aspects of medical texts, genres and discourse, the genre of informed consent for treatment playing a critical clinical, ethical, and legal role in healthcare settings, has not been sufficiently explored yet. There have been several papers of Ukrainian and international scholars on generic peculiarities, rhetoric and linguistic characteristics, and readability issues of the informed consents [2; 3]. Informed consent form is formal written medical-legal